

ΕΠΩΠΤΕΙΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Τό πρόσφατο εκλογικό αποτέλεσμα	3	Π.Κ.Κυρομάνος
Δύο συνέδρια ύποκρισίας ή περί τών σοβιετολιβυκῶν μας διασυνδέσεων	9	Β.Γ. Παπαδάκης
Ἴσλαμική Περσία, σοβιετικά προβλήματα	12	Ζ. Χαλιλζάντ
Ἡ πολιτική ζωή στήν Ἴσλαμική Περσία	19	Κ. Μεγαλομμάτης
Σουννίτες καί Σιῖτες στή ρίζα τῆς διαφορᾶς	29	»
Ἡ διεθνῆς ἀντιμετώπιση τῆς ἰσλαμικῆς Περσίας	38	»
Ἡ περσική οἰκονομία: ἀγώνας δρόμου μέ τόν χρόνο	49	Γ. Joffe
<hr/>		
Πῶς χάνει ἡ Δύση τή Μάλτα	56	Διπλωματικοῦ
Ἐναγνώσεις	65	
Θέματα καί σχόλια	67	Π. Δρακόπουλος
Τό βιβλίο	72	»
Ἐπιστολές	77	
Forum	83	Ζ. Δρακοπούλου

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

ΑΡ. 119

ΔΡΧ. 300

Γραφεῖα: Ἰκαρίας 11, 145 62 Κηφισιά. Τηλ.: 80.11.117

Ἐκδότης: Παν. Δρακόπουλος Ἀρχισυντάκτης: Ζηνοβία Δρακοπούλου

Κεντρική διάθεση: Ἀβέρωφ 6, Χαλάνδρι 152 32 τηλ.: 6831972

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: Ἐτήσια ἰδιωτῶν, 2.750 δρχ. Ἐξαμηνιαία, 1.500 δρχ. Φοιτητῶν καί σπουδαστῶν ἀπό ἐσωτερικό:
Ἐτήσια, 2.500 δρχ. Ἐξαμηνιαία, 1.400 δρχ. Ὄργανισμῶν-Ἐπιχειρήσεων, μόνον ἐτήσια, 6.000 δρχ. Τά τεύχη
στέλνονται μέ κοινό ταχυδρομεῖο.

Σουννίτες και Σιίτες: στή ρίζα τῆς διαφορᾶς

στη, ένα
άσσυριο»
ιστιανούς
ς χώρας).

7. Τσιτσό-
1. Ταχείας
τό 'Ελλη-
νοπιούτο
απαζήση,

Μολονότι καθημερινές εἶναι οἱ ἀναφορές σέ σουννίτες καί σιίτες μουσουλμάνους, ἐλάχιστοι γνωρίζουν τί πραγματικά σημαίνουν οἱ δύο αὐτοί ὄροι καί ποιά εἶναι ἡ πολιτική τους σημασία. Κι ὡστόσο, ἡ γνώση τῆς διαφορᾶς αὐτῆς εἶναι ἀπαραίτητη, ἂν θέλουμε νά καταλάβουμε τίς σχέσεις τῆς σιιτικῆς ἰσλαμικῆς Περσίας μέ τίς σουννιτικές ἀραβικές χώρες.

Οὔτε σύντομο, οὔτε εὐκολο εἶναι νά παρουσιάσουμε τή διαφορά τῶν δύο κλάδων τοῦ Ἰσλάμ, τῶν σουννιτῶν καί τῶν σιιτῶν. Θά περιπλακοῦμε σέ μία ὄχι συγκεχυμένη ἀλλά ιδιαίτερα περίπλοκη κατάσταση, ὅπου εἶναι πραγματικά δύσκολο νά βροῦμε τόν μίτο τῆς καταγωγῆς, τήν πραγματική στιγμή τῆς σχάσης καί τά οὐσιαστικά αἴτια. Ἦδη ἡ γνωστή στόν δυτικό κόσμο διάκριση τῶν μουσουλμάνων σέ σιίτες καί σουννίτες, ὅπως παρουσιάζεται στόν τύπο, εἶναι σχεδιαγραμματική, γενικευτικοῦ χαρακτήρα, εἰκονική, θεωρητικοῦ κυρίως περιεχομένου. Ἄν ἀρκεσθοῦμε νά τονίσουμε ὅτι τά 98% τῶν περσῶν μουσουλμάνων, τά 2/3 τῶν ἱρακινῶν καί ἡμενιτῶν μουσουλμάνων καί τό 40% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Λιβάνου εἶναι σιίτες καί οἱ ὑπόλοιποι μουσουλμανικοί πληθυσμοί τοῦ πλανήτη εἶναι σουννίτες, κάνουμε ἀρκετές παραλήψεις. Πρώτη παράλειψη εἶναι ὅτι σέ ὅλες τίς ἄλλες μουσουλμανικές χώρες υπάρχουν σιιτικές νησίδες. Αὐτό εἶναι ἴσως μικρότερης σημασίας ἀλλά δέν παύει νά εἶναι γεγονός. Δεύτερη παράλειψη εἶναι ὅτι οἱ ἄλαουίτες τῆς Συρίας, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν τό 15% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας αὐτῆς, εἶναι ἐπίσης σιίτες. Δέν υπάρχει ἕνας διαχωρισμός τοῦ τύπου: σουννίτες - σιίτες - ἄλαουίτες! Ἄπλά οἱ ἄλαουίτες εἶναι μία κατηγορία σιιτῶν! Τρίτη παράλειψη συμβαίνει, ὅταν ἀγνοοῦμε ὅτι στήν — γειτονική μας —

Τουρκία υπάρχουν πάρα πολλοί halevi. Ὁ ὄρος αὐτός, προερχόμενος ἀπό τήν ἀραβική λέξη «ἄλαουϊ», σημαίνει ἐπίσης σιιτικούς πληθυσμούς. Σέ μία λαϊκιστικοῦ (secular) χαρακτήρα χώρα, ὅπως ἡ Τουρκία, δέν ἀναγράφεται στίς ταυτότητες ἡ θρησκευτική ἀπόκλιση τοῦ πολίτη ἀλλά πολλοί πληθυσμοί (τουρκικοί ἢ κουρδικοί) στήν Ἀνατολική Τουρκία εἶναι halevi (καί ὄχι sunni). Τέταρτη παράλειψη υπάρχει ὅταν ἀγνοοῦμε ὅτι οἱ ἀραβόφωνοι πληθυσμοί τῆς Ἀν. Τουρκίας εἶναι ἄλαουίτες.

Μία πιό οὐσιαστική παράλειψη γίνεται, ὅταν περιοριζόμαστε στά προαναφερμένα ἀριθμητικά δεδομένα τῶν δικῶν μας χρόνων. Μέσα στήν ἱστορία τοῦ Ἰσλάμ, τῆς ἰσλαμικῆς φιλοσοφίας, τέχνης, ἐπιστήμης ἢ θεολογίας, ὁ ρόλος τῶν σιιτῶν ἔχει περισσότερη βαρύτητα ἀπό τήν ἀναμφισβήτητη σημαντική σουννιτική προσφορά. Ἀκόμη βασικότερη παράλειψη εἶναι νά διακρίνουμε τούς μουσουλμάνους σε σουννίτες καί σιίτες· ὄχι διότι ἔτσι παραλείπουμε τούς δρούζους (οἱ ὅποιοι θεωροῦν ἑαυτούς μουσουλμάνους ἀλλά δέν τούς ἀναγνωρίζουν οἱ ἄλλοι, λόγω δογματικοῦ χαρακτήρα διαφορῶν), οὔτε διότι δέν πρόκειται νά δοῦμε τήν διαφορά αὐτή, τυπωμένη στίς ταυτότητες τῶν πολιτῶν μιᾶς χώρας (ὅπως στήν Ἑλλάδα σημειώνουμε «χριστιανός ὀρθόδοξος», «καθολικός» ἢ ὅ,τι ἄλλο), πρᾶγμα τό ὅποιο, ἔτσι κι ἄλλιώς, θά ἔσπευτε σημασίας. Ἡ

διάκριση είναι εν προκειμένω έσφαλμένη, διότι, ενώ οι σουννίτες είναι ένα ενιαίο σύνολο, οι «σιΐτες», πολύ περισσότερο από τo να έχουν υποδιαιρεθεί σε διάφορα ύποσύνολα ή ομάδες, είναι ένας συγκεφαλαιωτικός όρος, τόν οποίο χρησιμοποιούμε για να περιγράψουμε περίπου 70 σύνολα, τά οποία δέν προήλθαν κατ' ανάγκην όλα από μία κοινή άρχή (:τούς άρχικούς σιΐτες) και τά όποια, παρά τή συμφωνία τους σε πέντε κύριες (και άλλες σημαντικές) δογματικές άρχες, διαφωνούν σε άρκετά σημεία μεταξύ τους. Όμως ούτε όλα αυτά, ούτε οι γλωσσικές - γλωσσολογικές αναλύσεις μās οδηγούν στην ουσία του θέματος. Ή λέξη «shia» (:σιΐτης) σημαίνει κυριολεκτικά «σύντροφος» και αποδόθηκε στους συντρόφους του 'Αλί, όπως θά δοϋμε παρακάτω. Τό επίθετο «άλαουΐτης» (ή halevi στά τουρκικά) έχει δημιουργεί με βάση τό ίδιο τό όνομα του 'Αλί. Τό όνομα «σουννί» προέρχεται από τήν λέξη «Σούννα», ή όποία σημαίνει «παράδοση». Συμβαίνει λοιπόν να έχουμε κάποιους «συντρόφους» ενάντια στους ύποστηρικτές τής «παράδοσης»; Όχι! Ά-

κριβώς τό αντίθετο!! Όπως θά δοϋμε, οι σιΐτες (σύντροφοι) δέχονται τήν ισλαμική Παράδοση («Σούννα») σάν εξ' ίσου ιερά κείμενα, όπως τό Κοράνι: ενώ οι σουννίτες (ύποστηρικτές τής παράδοσης) δέν δέχονται τήν «Σούννα» όπως τό Κοράνι! Άν οι δύο όροι προσλάβουν μόνο κυριολεκτική σημασία, οι σιΐτες είναι πιό «σουννίτες» (παραδοσιακοί) από τούς σουννίτες! Όμως, όπως θά δοϋμε στην συνέχεια, ή επιλογή τών δύο όρων δέν έγινε μόνο με βάση τήν κυριολεκτική σημασία τους.

Όστόσο θά προσεγγίσουμε τό όλο θέμα, μόνο όταν συγκεντρώσουμε τήν προσοχή μας στο γεγονός ότι πάρα πολλοί σιΐτες δέν δέχονται τούς σουννίτες σάν μουσουλμάνους και ταυτόχρονα πολλοί σουννίτες θεωρούν τούς σιΐτες σάν αίρετικούς, πράγμα τό όποιο δέν συμβαίνει μεταξύ καθολικών, όρθοδόξων και διαμαρτυρομένων. Οι τελευταίες προσπάθειες επαναπροσέγγισης, οι όποιες προέρχονται από τήν Ίσλαμική Δημοκρατία του Ίράν και τίς προσωπικές προσπάθειες του Άγιατολλάχ Μονταζερί, μελλοντικού διαδόχου του Χομεϊνί, τοποθε-

τούνται κύ-
νικης συνε-
παρά τήν γ-
νά προχωρ-
πολλές πιθ-
δογματικής

Τό περίπ-
στό εξής: Σ-
φερόμαστε
οί όπαδοί κ-
του Ίσλάμ
μόνο σε ό,τ-
άλλά και σ-
συνέβηκε κ-
στεροι επίσ-
πώς οι διά-
ό,τι έγινε τ-
αυτούς και
πριν από σ-
έγινε τότε
αντίθετες σ-
εδέχθηκαν
Πώς τό με-
αντίστοιχα
λοσοφική σ-
μέρες μας;

Άν και ή
μέ τόν θάν
τή ρήξη κ-
ζικές διαφ-
ό Μωάμεθ
μία πολύ
αναφορικά
γανωμένο
άλλο ιδεολ-
Ή διάστα-
έλληνικό κ-
σαρισμός
μείο αυτό
ότι ό μέν
μέ τό θέμ-
έκανε, κυ-
δώσει τά τ-
χόμενο μί-
ή όποία θέ-
του άνθρά-
τά κηρύγ-
από τόν
Πέρα από
στασης μ-

Ή
ΕΠΟΠΤΕΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ
εύχεται στους αναγνώστες της
Εύτυχισμένο και δημιουργικό
τό 1987

τούνται κύρια σέ επίπεδο πολιτικο-κοινωνικής συνεργασίας διεθνούς επιπέδου και, παρά τήν χρησιμότητά τους, δέν μπορούν νά προχωρήσουν σέ δογματικό επίπεδο μέ πολλές πιθανότητες σύγκλισης και τελικής δογματικής επαναπροσέγγισης.

Τό περίπλοκο τής ὄλης υπόθεσης ἔγκειται στό ἔξῃς: Σήμερα εἶναι σημαντικό και ἀναφερόμαστε ὄχι μόνο σέ ὅ,τι σήμερα πιστεύουν οἱ ὀπαδοί και πιστοί τῶν δύο αὐτῶν κλάδων τοῦ Ἰσλάμ, ὄχι μόνο σέ ὅ,τι τότε ἔγινε, ὄχι μόνο σέ ὅ,τι ἐπίστευαν και ἐπρέσβευαν τότε, ἀλλά και σέ ὅ,τι τότε ἐπίστευαν ὅτι (τότε) συνέβηκε και σέ ὅ,τι ὑστερόχρονα μεταγενέστεροι ἐπίστευαν ὅτι συνέβηκε τότε και στό πῶς οἱ διάφοροι μεταγενέστεροι ἔκριναν τό ὅ,τι ἔγινε τότε, τό ὅ,τι ἐπίστευαν οἱ πρίν ἀπό αὐτούς και τό ὅ,τι ἐπίστευαν ὅτι συνέβη οἱ πρίν ἀπό αὐτούς! Γιά νά ἀπλοποιοῦμε: κάτι ἔγινε τότε ἀλλά ἦταν και οἱ δύο ἰδεολογικά ἀντίθετες ὁμάδες ἔτοιμες νά τό δεχθοῦν; Τί ἐδέχθηκαν και πῶς προσέγγισαν τό γεγονός; Πῶς τό μετάδοσαν στους μεταγενέστερους ἀντίστοιχα και οἱ δύο ὁμάδες και πῶς ἡ φιλοσοφική αὐτή διπλή παράδοση φθάνει στίς μέρες μας;

Ἄν και ἡ ἐξωτερικευση διαφορῶν ἐπῆλθε μέ τόν θάνατο τοῦ Προφήτη και προκάλεσε τή ρήξη και σχάση, ὡστόσο οἱ ἴδιες οἱ ριζικές διαφορές ὑπῆρχαν, ἐνόσω ἀκόμη ζοῦσε ὁ Μωάμεθ. Πρόκειται, ὅπως θά δοῦμε, γιά μία πολύ παλαιότερη διάσταση ἀπόψεων ἀναφορικά μέ τό φορέα ἐξουσίας σέ ἕνα ὀργανωμένο κράτος, ἡ ὁποία ἐμφανίσθηκε μέ ἄλλο ἰδεολογικό περίγυρο μέσα στό Ἰσλάμ. Ἡ διάσταση αὐτή ἔχει μείνει γνωστή στόν ἑλληνικό κόσμο μέ τήν ὀρολογία «παποκαισαρισμός» ἢ «καισαροπαπισμός». Στό σημεῖο αὐτό τοποθετεῖται ἡ σημαντική διαφορά ὅτι ὁ μέν Ἰησοῦς δέν ἀποφάνθηκε σχετικά μέ τό θέμα ἀναλυτικά ἀλλά ὁ Μωάμεθ τό ἔκανε, κυρίως διότι ἔπρεπε και ἤθελε νά δώσει τά πλαίσια, τόν σκελετό και τό περιεχόμενο μιᾶς κρατικής - πολιτικής θρησκείας, ἡ ὁποία θά ὑπείσυχόταν σέ ὄλες τίς στιγμές τοῦ ἀνθρώπινου βίου, περισσότερο [ὄχι ἀπό τά κηρύγματα τοῦ Ἰησοῦ μόνον ἀλλά και] ἀπό τόν πρῶτο βυζαντινό χριστιανισμό. Πέρα ἀπό τή συνέχιση μιᾶς παλαιότερης διάστασης μέσα στό Ἰσλάμ, ρόλο σχετικό μέ

τήν διαφορά σιῖτῶν - σουννιτῶν ἔπαιξε ἀκόμη ὁ τρόπος, ὅπου οἱ νέοι πιστοί δέχθηκαν τήν νέα διδασκαλία, ἡ ὁποία διαδόθηκε σέ πληθυσμούς διαφορετικῆς ἰδεολογικῆς και πολιτισμιακῆς κατεύθυνσης.

Ἦδη ὅταν ζοῦσε ὁ Μωάμεθ, ὑπῆρχαν διαφορετικές ἀπόψεις ὡς πρός τό τί γίνεται ἀμέσως, χωρίς συζήτηση, ἐρμηνεία ἢ ἐπεξήγηση, δεκτό σάν «ἱερό και προερχόμενο ἐκ τοῦ θεῖου» και τί ὄχι! Ἦδη τότε, οἱ μέν ἐπίστευαν ὅτι και τό Κοράνι και οἱ χαντίθ (:προφορικές παραδόσεις περί τοῦ τί ἔλεγε ὁ Μωάμεθ) εἶναι τό ἴδιο ἱερά και ἀποδεκτά χωρίς ἀμφισβήτηση, ἐνῶ οἱ δέ ἀποδέχονταν μόνο τό Κοράνι, τό ὁποῖο ὑπαγορεύθηκε τμηματικά ἀπό τόν Μωάμεθ και μάλιστα σέ πολλά ἀντίγραφα, ὡστε μετά νά δημιουργηθεῖ θέμα ἐπιλογῆς ἀντιγράφων, νά ἀπαγορευθεῖ ἢ ἀντιγραφή χειρογράφων και νά ἀπειληθεῖ μεγάλη διένεξη σχετικά. Ὁμως, ἐνῶ μέσα στό Κοράνι (XXVI, 214) δίνεται ἡ ἐπιταγή στά πρῶτα βήματα τῆς Προφητείας (ἐννοια ἀποστολῆς) Μωάμεθ (:ἀνάγγειλε αὐτές τίς ἀλήθειες στους πῖο κοντινοῦς συγγενεῖς σου), πρέπει νά ἀνατρέξουμε στήν Σούννα (τήν Παράδοση), γιά νά συγκεκριμενοποιήσουμε μέ τίς ἀναφορές σέ πρόσωπα (παραδόσεις ὀμιλιῶν τοῦ Μωάμεθ γιά πρώτη φορά καταγραμμένων μερικούς αἰῶνες ὕστερα : Ταμπαρί, Ἄλ-Ταρίχ, Κάϊρο, 1979, τόμ. II, σελ. 63, Ἄμποῦ Ἰ-Φιντά, Ἄλ-Ταρίχ, Κάϊρο, 1947, τόμ I, σελ. 116, Μπαχράν, Γάγιατ ἄλ-μαράμ, Τεχεράνη 1894, σελ. 320). Πρέπει νά τονίσουμε ὅτι στό Κοράνι ἀναφέρονται ἐλάχιστα πρόσωπα, διότι ἡ ἐννοιολογία τῶν κειμένων τοῦ Κορανίου ἀφίνει νά καταλάβουμε ὅτι ὀνομαστική ἀναφορά εἶναι κάτι τό ἰδιαίτερα τιμητικό. Πολλά πρόσωπα ὄχι ἐξαιρετικῆς σημασίας κατά τό Κοράνι, ἢ και πρόσωπα ἀρνητικοῦ ρόλου ὀνομάζονται περιγραφικά. Ἔτσι ἡ διαφορά ἀρχίζει ἀνάμεσα στους σουννίτες και τούς σιῖτες, ὅταν οἱ πρῶτοι δέν δέχονται τό κείμενο τῆς Παράδοσης, τό ὁποῖο τονίζει ὅτι ὁ Ἄλί, γαμπρός τοῦ Μωάμεθ (σύζυγος τῆς Φατμά) ἦταν ὁ πρῶτος, ὁ ὁποῖος δέχθηκε τό Ἰσλάμ και συνεπῶς, πρῶτος στήν διαδοχή τοῦ Προφήτη! Ὁ λόγος, τόν ὁποῖο τότε οἱ ἀρνητές τῆς Παράδοσης προφασίσθηκαν, δέν θά μπορούσε νά ἰσχύσει γιά τό ἴδιο τό Κο-

χθηκαν τά δίκαια τοῦ Ἰσλάμ. Τήν υπόθεση ἰσλαμικῶν παραδόσεων ὁμιλιῶν (χαντίθ) τοῦ Μωάμεθ θά παρατηρήσουμε καλλιτέρα στήν συγκεκριμένη περίπτωση: πάνω ἀπό ἑκατό «σύντροφοι» (σιῖτες) διηγήθηκαν τήν συγκεκριμένη ὁμιλία τοῦ Μωάμεθ μέ μικροδιαφορές στήν ἔκφραση, στήν ἀλυσίδα προφορικῆς παράδοσης (γιά τήν κάθε μία διήγηση!) καί στήν πρώτη καταγραφή σέ βιβλία σουνιτῶν καί σιῖτῶν, μερικούς αἰῶνες ὕστερα. Σύμφωνα μέ τήν Χαντίθ αὐτή, ὁ Ἰσλάμ ἀναγορεύθηκε σέ «Οὐαλί» (κυβερνήτη - θεματοφύλακα), ἐφόσον τοῦ ἀποδόθηκε ἡ «Οὐαλαγιάτ - ἀμμάχ» (γενική κηδεμονία). Σύμφωνα μέ ἄλλες παραδόσεις, ὁ Μωάμεθ θεωροῦσε τόν Ἰσλάμ εὐρισκόμενο σέ τέλεια συμφωνία μέ τίς ἐπιταγές τῆς νέας θρησκείας, καλλιτέρο γνώστη τῆς ἐπιστήμης τοῦ Ἰσλάμ καί κατά πολύ περισσότερο ἀπό ὄλους τοὺς ὑπόλοιπους πρώτους μουσουλμάνους ἐρχόμενο σέ ἐπαφή μέ τό θεῖο, συνεπῶς μακριά ἀπό κάθε σφάλμα. Ὁ Οὐμ-Σαλμάχ ἀναφέρει ὅτι ὁ Μωάμεθ εἶπε: «ὁ Ἰσλάμ εἶναι πάντοτε μέ τήν Ἀλήθεια καί τό Κοράνι καί ἡ Ἀλήθεια καί τό Κοράνι εἶναι πάντοτε μαζί του, ἕως τήν Ἡμέρα τῆς Κρίσης δέν θά χωρισθοῦν ποτέ». Ἄλλοῦ σῶζεται ὅτι ὁ Μωάμεθ εἶχε πει «ὁ Θεός ἄς εὐλογεῖ τόν Ἰσλάμ, διότι ἡ Ἀλήθεια εἶναι πάντοτε μέσα του». Ὁ Σαλμάν Φαρσί διάσωσε ὅτι ὁ Μωάμεθ εἶχε πει «Μετά ἀπό μένα, τό πιό μορφωμένο ἄτομο εἶναι ὁ Ἰσλάμ». Τά περισσότερα ἡγετικά πρόσωπα τῶν πρώτων ἐκείνων χρόνων ἦταν πιστοί «σύντροφοι» (σιῖτες) τοῦ Ἰσλάμ: Σαλμάν Φαρσί, Ἀμπού Δάρ, Μικντάντ, Ἀμάρ Γιάσερ, Ἀμπάτ, Ζουμπάϋρ. Οἱ πιό σημαντικές παραδόσεις ἀναφερόμενες σέ ἄλλα θέματα περικλείουν ἀναφορές στήν πρωτοκαθεδρία Ἰσλάμ: ἡ παράδοση τοῦ Οἴκου (Χαντίθ ἀντ-Ντάρ), ἡ παράδοση τῶν Δύο Στοιχείων (Χαντίθ-ἄσ-Σακαλαῖν), κ.ἄ.

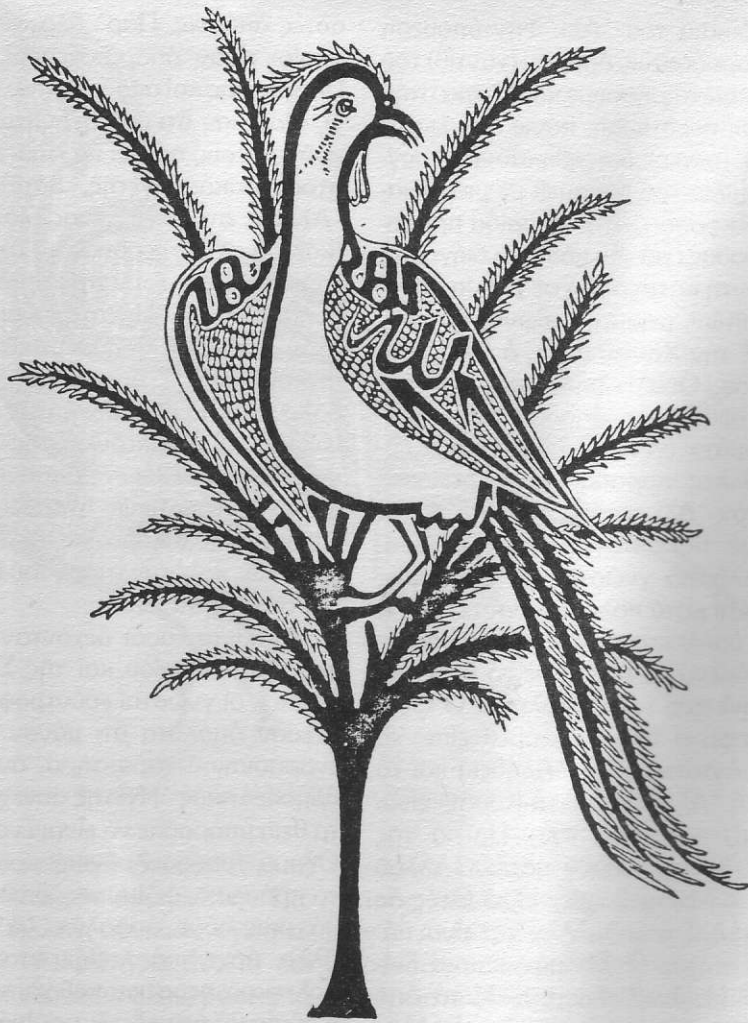
Οἱ δύο διαφορετικές ἀπόψεις σχετικά μέ τήν οὐσία καί τό περιεχόμενο τῆς διακυβέρνησης τῶν πιστῶν τοῦ Ἰσλάμ ὑπῆρχαν ἀπό τήν ἀρχή. Οὐσιαστικά, προϋπῆρχαν τοῦ Ἰσλάμ σάν παλαιότερες ἀπόψεις, ἐφόσον ἐνυπῆρχαν σέ ὄλους τοὺς παλαιότερους πολιτισμούς. Ὅμως μέσα στό Κοράνι ἀπορίφθηκε ὀλοκληρωτικά ἡ μία ἀπό τίς δύο

αὐτές ἀπόψεις. Παρ' ὅλα αὐτά, ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἀπορρίψει τήν ἱερότητα τῆς Παράδοσης καί ἀποδέχονταν μόνο τό Κοράνι, πίστευαν ὅτι ὁ κυβερνήτης ἑνός ἰσλαμικοῦ κράτους πρέπει νά εἶναι ἕνας πολιτικοστρατιωτικός ἡγέτης, ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἰσλάμ στήν γῆ: ἕνας «ἀντιπρόσωπος» (καλίφα :χαλίφης, ὅπως τό ἀπέδοσαν οἱ βυζαντινοί). Πίστευαν ὅτι τά καθήκοντα ἑνός θρησκευτικοῦ ἡγέτη περιορίζονταν μόνο στόν καθαρῶς θρησκευτικό (προσευχές - περισυλλογή - προσέγγιση τῆς Γνώσης) ρόλο του. Ἡ ἐφαρμογή μιᾶς ἰσλαμικῆς κοινωνίας καί ἡ ἐμπέδωση τῆς Σαριά (ἰσλαμικοῦ δικαίου) ἀπέμενε ἀπασχόληση τῶν πολιτικοστρατιωτικῶν ἡγετῶν ἢ ἀρχηγίσκων προσωπικῆς φιλοδοξίας, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρχαν ἀσφαλῶς καί στήν ἐποχή τοῦ Μωάμεθ, ὅπως καί σέ ὄλες τίς ἄλλες.

Ἀντίθετα, ὅσοι δέχονταν τήν ἱερότητα καί τοῦ Κορανίου καί τῆς Σούννα (Παράδοσης), οἱ γνωστοί «σύντροφοι» (σιῖτες), πίστευαν ἀπόλυτα ὅτι μόνον ἕνα πρόσωπο ἑνορασιακοῦ χαρακτήρα, ἀναγνωρισμένος θρησκευτικός ἡγέτης συνεχοῦς ἐπαφῆς μέ τό θεῖο μποροῦσε νά εἶναι ἕνας ἀρχηγός τῆς Οὐμμά (μουσουλμανική κοινότητα). Αὐτό τό πρόσωπο, ὁ Ἰμάμης, ὅπως ἀποκαλεῖται, θά μποροῦσε ἀσφαλῶς νά ἐξασκήσει τά ἄλλα ἀρχηγικά καθήκοντα: κοινωνικοῦ, πολιτικοῦ, στρατιωτικοῦ χαρακτήρα. Ὅμως ἡ οὐσία θά ἦταν ὅτι ἕνας Ἰμάμης ἦταν στήν θέση τοῦ χαλίφης καί συνεπῶς ἡ ἐφαρμογή τῆς ἰσλαμικῆς κοινωνίας εἶχε ἐξασφαλισθεῖ.

Ἦδη ζῶντος λοιπόν τοῦ Μωάμεθ οἱ δύο διαφορετικές ὁμάδες μέ τήν ἀνάλογη ἰδεολογική διαφοροποίηση εἶχαν σχηματισθεῖ. Ἦδη μερικοί σουννίτες ἐξασκοῦσαν κριτική ἐναντία στόν Μωάμεθ — ἀνάμεσά τους ὁ Ὀμάρ Μπέν Χαττάμπ, μεταγενέστερος δεῦτερος χαλίφης. Ὁ ζωηρός παρασηνιακός ἀγῶνας, ὁ ὁποῖος παίχθηκε στήν ἐπιθανάτια κλίση τοῦ Προφήτη περιγράφεται μέσα στήν ἀπό τόν Ἰμπν Ἀμπάς σωσμένη παράδοση: ὅταν, λίγες στιγμές πρὶν πεθάνει, ὁ Μωάμεθ ζήτησε μελάνι καί χαρτί, γιά νά ὑπαγορεύσει κάτι, τό ὁποῖο δέν θά ἄφινε τοὺς μουσουλμάνους ἀκαθοδήγητους στό μέλλον, ὁ Ὀμάρ διαστρεβλωτικά ἀνάφερε ὅτι ὁ Προφήτης εἶχε ἐπηρεασθεῖ βαθεῖα ἀπό τήν

Καλλιγραφημένη ύπογραφή του Μισκίν-Καλαμ, Περσία.

ἀρρώστεια καί ὅτι, ἐν προκειμένω, μόνο τό Κοράνι ἀρκοῦσε γιά καθοδήγηση τῶν πιστῶν. Τότε ἐγέρθηκε μία μεγάλη διχόνοια ἀνάμεσά τους καί οὐσιαστικά ἐκδηλώθηκε δημόσια ἡ ἀδιάλλακτη διαφορά. Το μίσος καί τά ἐχθρικά λόγια, τά ὁποῖα ἀνταλλάχθηκαν ἀνάμεσα στούς μέχρι πρότινος ἀδελφούς μουσουλμάνους, ἦταν ἡ αἰτία νά τους διατάξει ὁ Μωάμεθ νά φύγουν ἀπό τό δωμάτιό του. Τότε πέθανε ὁ Προφήτης.

Οἱ «σύντροφοι» (σιῖτες) τοῦ Ἄλί πίστευαν ὅτι μετά τόν θάνατο τοῦ Προφήτη, αὐτοδίκαια καί αὐτόματα, τόσο ἡ θρησκευτική ἀρχή (μαρζαϊγιάτ-ἰ-ἰλμί), ὅσο καί ἡ πολιτικο-κοινωνική ἡγεμονία περιέρχονταν

στόν Ἄλί. Μόνο τίς τελευταῖες μέρες τῆς ζωῆς τοῦ Προφήτη εἶχε γίνει ἀντιληπτό ὅτι ὑπῆρχε μία ὁμάδα ἀντιπολίτευσης σ' αὐτή τήν ἀποψη: ἐκεῖ ἀνήκαν ὁ ἐπονομαζόμενος Ἄμπου (:πατέρας) Μπάκρ, ὁ Ὁμάρ καί ἄλλοι. Συνέβη λοιπόν νά πληροφορηθοῦν οἱ ὁπαδοί τοῦ Ἄλί ὅτι ἀκριβῶς τή στιγμή τοῦ θανάτου τοῦ Προφήτη, ὅταν οἱ ἴδιοι εἶχαν ἀπασχοληθεῖ μέ τήν νεκρική ὑπηρεσία καί τίς τυπικές διαδικασίες τῆς ταφῆς τοῦ σώματος, ἡ ἀντίθετη ὁμάδα εἶχε συγκεντρωθεῖ στό κεντρικό τζαμί, ὅπου παρευρισκόταν μεγάλο τμήμα τῆς πρώιμης μουσουλμανικῆς κοινότητας, ἀνήσυχο ἀπό τό θάνατο τοῦ Μωάμεθ. Ἡ ὁμάδα αὐτή ἐμφα-

νίσθηκε σάν ἐσπευσμένη ἀνακήρυξη τοῦ ὥστε νά λυθοῦν τά ἄνα ἐξασφαλισθεῖ μία τούς ἀρχικούς αὐτοῦ ἐλάχιστη πληροφόρηση συμβάντα ἔφθασε στό νεια τοῦ Μωάμεθ, καὶ ρακτῆρα «τετελεσμένη» πρώτη ἀντιπαράθεση σάν ὁ Ἄλί καί οἱ περ ἦταν ὅτι ἡ τύχη τοῦ ἴδιου καί ἡ λύση ἦταν Ἄπό αὐτή τήν στιγμή ζονται ἐπίσημα μέσα διαφορετικοί κλάδοι τῶν νιτῶν καί τῶν σιῖτῶν ἐξουσία τοῦ Μπάκρ ἡ συχη, διότι ἡ ἀπό τήν ἰσοζομένη κατάτμηση σέ πρὸς καί μειοψηφία (σιῖτες) λογικά τήν δυνατότητα ἀνατροπῆς τῆς τότε ἐξουσίας. Οἱ ὑποστηρικτές τῆς σπαθοῦσαν νά παρουσιάσουν τους σάν «κοινή συνάδελφῶν μουσουλμάνων καί ἀντιπάλους τους σάν «ἰσλαμική φωνία». Ὁ χαρακτήρας τῆς σύγκρουσης προσέλαβε πληκτική ἐμπάθεια ἰδιαίτερα θέτων, τά ὁποῖα ἀνταλλάχθηκαν ἰσχυρῶς. Ἦμην Χορίθ εἶπε στόν Ἄλί «Ἐναντιώθηκε μήπως σὺ ἐναντίον μου;» ἡ ἀπάντησή του ἦταν: «Καὶ ἐξόν ἀπό αὐτούς, οἱ ἴδιοι στάτες, ἢ ὅσοι ἦταν ἐναντίον μου;» Ἦμην Χορίθ καταδίδε τὴν πρώτη στιγμή τῆς διαίρεσης παράνομοι τῆς ἐξουσίας ἐκείνου. Ἦμην Χορίθ ἔλεγε τότε τὴν παρανομία τῆς ἐξουσίας ἡ δεύτερος χαλίφη ἦταν ὁ Ἰμπν Ἀμπάς, ὁ ἴδιος ἔλεγε: «Ὁρκίζομαι στό θεῖο ὄνομα ὅτι ἐνδεδειγμένος νά εἶναι τρεῖς λόγοι τόν ἀπομάκρυνον: 1) ἡ ἀνομιλία, 2) ἡ ἀνομιλία, 3) ἡ ἀνομιλία. Ὁ λαός δέν ἤθελε τὴν

νίσθηκε σάν ἐσπευσμένα ἐνδιαφερόμενη γιά τήν ἀνακήρυξη τοῦ Μπάκρ σάν χαλίφη, ὥστε νά λυθοῦν τά ἄμεσα προβλήματα καί νά ἐξασφαλισθεῖ μία ἀρχή καί κράτος γιά τούς ἀρχικούς αὐτούς μουσουλμάνους. Ἡ ἐλάχιστη πληροφόρηση σχετικά μέ αὐτά τά συμβάντα ἔφθασε στόν Ἄλί καί τήν Οἰκογένεια τοῦ Μωάμεθ, καί αὐτά πῆραν τόν χαρακτηριστήρα «τετελεσμένων γεγονότων». Στήν πρώτη ἀντιπαράθεση, τήν ὁποία ἐκδήλωσαν ὁ Ἄλί καί οἱ περί αὐτόν, ἡ ἀπάντηση ἦταν ὅτι ἡ τύχη τοῦ κράτους ἦταν σέ κίνδυνο καί ἡ λύση ἦταν ἡ μόνη ἀπαιτούμενη. Ἀπό αὐτή τήν στιγμή καί ὕστερα, ἐμφανίζονται ἐπίσημα μέσα στήν Ἱστορία οἱ δύο διαφορετικοί κλάδοι τοῦ Ἰσλάμ: τῶν σουνιτῶν καί τῶν σιιτῶν. Ἡ ψευδεπίγραφη ἐξουσία τοῦ Μπάκρ ἦταν ἐξαιρετικά ἀνήσυχη, διότι ἡ ἀπό τήν πρώτη στιγμή ἐμφανιζομένη κατάτμηση σέ πλειοψηφία (σουνίτες) καί μειοψηφία (σιιτες) δημιουργοῦσε φυσιολογικά τήν δυνατότητα προσωρινότητας καί ἀνατροπῆς τῆς τότε ἐξουσίας μεταγενέστερα. Οἱ ὑποστηρικτές τοῦ «χαλίφη» (!) προσπαθοῦσαν νά παρουσιάσουν τήν ἐπιλογή τους σάν «κοινή συναίνεση» τοῦ συνόλου τῶν μουσουλμάνων καί νά χρηματίσουν τούς ἀντιπάλους τους σάν «ἀντιθέτους τῆς συμφωνίας». Ὁ χαρακτήρας τῆς διαφοράς καί τῆς σύγκρουσης προσέλαβε ἤδη τότε ἐκπληκτική ἐμπάθεια ἰδιαίτερα λόγω τῶν ἐπιθέτων, τά ὁποία ἀνταλλάχθηκαν. Ὁ Ἄμπρ Ἰμπν Χορίθ εἶπε στόν Σαῖντ Ἰμπν Σαῦντ: «Ἐναντιώθηκε μήπως κάποιος στήν κοινή συναίνεση (ἰζμά) πρός τόν Ἄμπου Μπάκρ; Εἰκονικά ἀπάντησε: «Κανείς δέν ἀντιτέθηκε, ἐξόν ἀπό αὐτούς, οἱ ὁποῖοι ἐγίναν ἀποστάτες, ἢ ὅσοι ἦταν ἔτοιμοι νά γίνουν». Ἔτσι οἱ σιιτες καταδικάστηκαν ἀπό τήν πρώτη στιγμή τῆς διαίρεσης, ἄν καί οἱ τότε παράνομοι τῆς ἐξουσίας δέν ἀρνήθηκαν πάντοτε τήν παρανομία τους. Ὁ, μεταγενέστερος δεύτερος χαλίφης, Ὁμάρ, ἀπάντησε στόν Ἰμπν Ἀμπάς, ὁπαδό τοῦ Ἄλί, ὡς ἐξῆς: «Ὁρκίζομαι στό θεό, ὅτι ὁ Ἄλί ἦταν ὁ πιό ἐνδεδειγμένος νά γίνει χαλίφης ἀλλά τρεῖς λόγοι τόν ἀπομάκρυναν: 1) ἦταν ἰδιαίτερα νέος, 2) ἦταν προσηλωμένος στούς ἀπογόνους τοῦ Ἄμπντ-ἄλ-Μοντταλίμπ καί 3) ὁ λαός δέν ἤθελε τήν Προφητεία (: τὸ

Ἰμαῤῥατο) καί τὸ Χαλιφᾶτο συγκεντρωμένα σέ ἓναν Οἶκο» (Ἰμπν Ἀμπί Ἰ-Χαντίντ, τόμ. I, σ. 134). Ἄλλου φέρεται ὁ Ὁμάρ σάν νά ἔχει ὑποστηρίξει τήν ἀκόμη πιό ἀνόητη δικαιολογία ὅτι μία περίπτωση ριζοσπαστικοῦ χαλιφάτου ἀπό τόν Ἄλί θά προξενούσε μία τελική ρήξη μέ τούς ἀντισλαμικούς εἰδωλολάτρες τῆς φυλῆς Κουραῦς. Ἐκείνη τή στιγμή τά πράγματα πῆραν τήν ἐξῆς τροπή: οἱ σιιτες ἦταν μειοψηφία καί ἀνοργάνωτοι μέ ἐλάχιστες δυνατότητες ἔνοπλης σύρραξης ἐπιτυχημένου ἀποτελέσματος. Ἀρνήθηκαν λοιπόν νά δεχθοῦν τά τετελεσμένα γεγονότα καί περίμεναν τήν εὐκαιρία καί τήν κατάλληλη περίσταση μιᾶς ἀνατρεπτικῆς κίνησης, ἡ ὁποία θά ἐξαφάνιζε τήν ἀντι-σλαμική περιστασιακή σουνιτική ἐξουσία. Ἦδη σημειώνουμε ὅτι οἱ σουνίτες τόσο σεβάστηκαν τὸ Ἰσλάμ, ὥστε ἤδη ὁ Μπάκρ (παλαιός φίλος συνομήλικος τοῦ Μωάμεθ), σάν πρῶτος χαλίφης, ἀπαγόρευσε τήν καταγραφή παραδόσεων ὁμιλιῶν (χαντίθ) τοῦ Μωάμεθ, μέ παράλληλη ἐντολή νά καταστρέφονται, ὅσα κείμενα βρίσκονται (Ταρίχ-Ἰ Γιακουμπί, τόμ. II, σελ. 113). Αὐτό παράλληλα μέ τήν καταγραφή τῶν στίχων τοῦ Κορανίου, ὡς πρός τήν ὁποία οἱ ἐπίσημες ἀρχές δέν συμβουλευτήκαν τόν Ἄλί, ἄν καί ἦταν γνωστό καί παραδεκτό ἀπό τόν Μπάκρ, ὅτι ὁ Ἄλί εἶχε συλλέξει καί συγκεντρώσει τούς στίχους τοῦ Κορανίου μετά τὸ θάνατο τοῦ Μωάμεθ, φάνηκε ἰδιαίτερα περιέργο στούς σιιτες. Ἦταν ὡστόσο ἀπό παλιὰ γνωστό ὅτι τά λόγια τοῦ Μωάμεθ θά συμπλήρωναν τά λόγια τοῦ θεοῦ (:Κοράνι). Ἡ καταγραφή τοῦ Κορανίου ἐγινε μετά τῆς νίκης στό Γιαμανάχ, τὸ δεύτερο ἔτος τοῦ χαλιφάτου Μπάκρ (633 μ.Χ.). Ἡ ἀπαγόρευση καταγραφῆς τῶν χαντίθ σταμάτησε μόλις τὸ 718.

Ὁ δεύτερος χαλίφης, Ὁμάρ (634-644), εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐφαρμογῆς τῆς διαθήκης τοῦ Μπάκρ. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο προκάλεσε τὴ δολοφονία τοῦ Ὁμάρ ἀπὸ κάποιο Πέρση σκλάβο εἶναι ἡ διάθεση τῶν πρώτων χαλιφῆδων νά ἀρνηθοῦν τήν ἐγκυρότητα τῶν παραδόσεων ὁμιλιῶν τοῦ Μωάμεθ καί νά δίνουν ἔμφαση μόνο σέ ὀρισμένα σημεῖα τοῦ Κορανίου. Οἱ σουνίτες πίστευαν ὅτι οἱ χαλιφῆδες ἦσαν ἀνεξάρτητες αὐθε-

ντίες (όπως και οι άλλοι κορυφαίοι σουν-νίτες) ως προς θέματα θείου Νόμου (μουζ-νταχίντ) και ότι συνεπώς μπορούσαν να εκφέρουν ανεξάρτητες κρίσεις (ίζντιχάντ) σε δημόσιες υποθέσεις. Οι σίιτες ωστόσο δέχονταν ότι όλα υπόκεινται στη Σαριά (ισλαμικό νόμο). Ο Ομάρ ακόμη απαγόρευσε το «ταματτού» προσκύνημα και τον προσωρινό γάμο «μοντάχ». Επίσης τότε καταργήθηκε η προσευχή «βιάσου να κάνεις τό καλό» (χάγια αλλά χάϋρ άλ-άμαλ), η οποία ωστόσο δεν έπαυσε να βρίσκεται στα στόματα των σιιτών μέχρι σήμερα.

Ο τρίτος χαλίφης Ουθμάν (644-656) αναγορεύθηκε από ένα «συμβούλιο» έξι θρησκευτικών προχόντων, οι οποίοι είχαν καθορισθεί από τον Ομάρ. Τό χειρότερο από όλα, όσα συνέβηκαν κατά τά χρόνια των τριών πρώτων χαλίφηδων, ήταν η αδιάλειπτη πτώση σημασίας του θρησκευτικού και πολιτικού κέντρου (Μέκκα - Μεδίνα) προς όφελος της ήγεμονίας της Δαμασκού. Η παλαιάς ιστορίας πόλη (αναφέρεται σαν Dimashki σε άσσυριακά χρονικά) είχε μεταβληθεί σε ένα σημαντικό κέντρο μιας απεριγράπτης συνομοσίας εναντίον του Ισλάμ: ό μετά την κατάληψη των εκεί βυζαντινών έπαρχιών άραβας «μουσουλμάνος» Μοαουΐγιε (Μωαβιά επί τό βυζαντινώτερο) αυτοτιτλοφορήθηκε «Χοσρός των Άράβων», χρησιμοποιώντας τό περσικό όνομα πολλών σασσανιδών αυτοκρατόρων σαν τίτλο για τον ήγέτη μιας χώρας μουσουλμάνων. Αυτό τό ανεπίτρεπτο γεγονός δεν τράβηξε την προσοχή, την οποία θά έπρεπε. Η συμπεριφορά κατά τά έθνικά βυζαντινά ή περσικά πρότυπα ήταν άπλά και μόνον ή έξωτερική ουσιαστικής ιδεολογικής διαφοράς, ή οποία υπέφωσκε. Η πολιτική-στρατιωτική έξουσία μετατοπιζόταν προς τή Δαμασκό, γεγονός τό οποίο σήμαινε την δυνατότητα επιβολής ενός τυπικά μουσουλμανικού κράτους αντιισλαμικής όμως κατεύθυνσης.

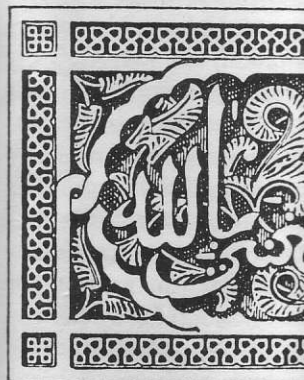
Θά πρέπει εδώ νά σημειώσουμε ότι σύμφωνα με τό Κοράνι μία χώρα μουσουλμανικής πλειοψηφίας πρέπει αναγκαστικά νά είναι μία [όχι μόνο μουσουλμανική αλλά και] ισλαμική χώρα. Η διαφορά αυτής της όρολογίας πρέπει νά εξηγηθεί ιδιαίτερα στο

έλληνικό κοινό: Μία «μουσουλμανική χώρα» δεν συνεπάγεται τίποτα περισσότερο από τό ότι οι κάτοικοί της είναι σε πλειοψηφία μουσουλμάνοι. Μπορούν νά ζούν μέσα σε ιδεολογικά, κοινωνικά, νομοθετικά πλαίσια καθορισμένα από άλλες θρησκείες ή ιδεολογικές άρχές (:π.χ. ή σημερινή Τουρκία είναι μία χώρα μουσουλμανικής πλειοψηφίας αλλά τά κοινωνικά πλαίσια, τά όποια έτέθηκαν από τό νομοθετικό έργο του Μ. Κεμάλ είναι δυτικοευρωπαϊκά). Μία «ισλαμική χώρα» όμως συνεπάγεται άναγνώριση της Σαριά (:ισλαμικού νόμου δοσμένου μέσα στο Κοράνι άποσπασματικά σαν έπιταγές για κοινωνική όργάνωση των πιστών μουσουλμάνων) σαν μόνου νομοθετικού πλαισίου.

Πρό της άπελπιστικής κατάστασης για τό μέλλον του Ισλάμ, όπως είχε δημιουργηθεί με τον Ουθμάν στην Μεδίνα και τον Μοαουΐγιε στην Δαμασκό, οι σίιτες αποφάσισαν νά δράσουν. Τότε άρχισε μία σημαντική κοινωνική κατάσταση, ή οποία χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη ενός υπόγειου κυκλώματος πληροφόρησης και δράσης, τό όποιο έπρόκειτο άργότερα νά παίξει ακόμη σημαντικότερο ρόλο. Ο Ουθμάν αναγκάστηκε νά υποχωρήσει μπροστά σε μία ομάδα έπαναστατημένων αιγυπτίων και ό Άλί — αντικαθιστώντας τον — τούς έδωσε ένα χαρτί παραδοχής άπαιτήσεων. Όμως στον δρόμο τους προς την Αίγυπτο συνέλαβαν μία καμήλα του Ουθμάν (τήν όποία εκείνος έθεώρησε κλεμένη) με ένα ύπνερη του Ουθμάν (τόν όποιον εκείνος ανέφερε σαν δρώντα χωρίς την διαταγή του) κατευθυνόμενο προς Αίγυπτο με ένα γράμμα, ό γραφικός χαρακτήρας του όποίου ανήκε στον γραμματέα του Ουθμάν (τήν πράξη του όποίου εκείνος ανέφερε ότι άγνοούσε). Τό γράμμα στρεφόταν καιρία ενάντια στα συμφωνημένα. Τότε τέθηκε στον Ουθμάν τό διττό πρόβλημα: «Έάν αυτό έγινε με την άδειά σου, είσαι προδότης και εάν τόσο σημαντικά πράγματα συμβαίνουν χωρίς την άδεια και αντίληψή σου, άποδεικνύεται ή άνικανότητα και άδυναμία σου. Στην κάθε περίπτωση, ή παραιτήσου, ή διώξε όλο τό προσωπικό σου» (Ταρίχ-ι Ταμπαρί, τόμ. ΙΙΙ, σ. 402-409 και Ταρίχ-ι Γιακουμί, τόμ. ΙΙ, σ. 150-151). Μετά από λίγες μέρες πολιορκίας του σπιτιού του,

σκοτώθηκε και ή όλη ύπνερη.

Ο Άλί ήταν ό άν άδιαφιλονείκητος τέταρτος πέντε χρόνια του χαλίφου με μία έντονη προσωπική σαρμογής στον δρόμο της ίσοπολιτεία, ή όποία είπνε ο Ομάρ με άποτέλεσμα των διαφορών, την πρώτη θεια στις ισλαμικές έπιστοφασαφάχ-ι ιλάχι), γραμματολογία, άστρονομία) και μιας θρησκευτικής σχολής ή βάση του ισλαμικού στόσο οι αντίθετοι του Άλι σαν και δεν είχαν παραιτητους τους: παραδέχονταν τις άπόψεις του σχετικά της κοινωνίας. Είχαν ού με τον Μοαουΐγιε, μόνον σβητία του Άλί. Έπεισό υπήρξαν καθημερινά γεκέρδισε τον «πόλεμο τής Μάχη του Σιφφίν» και πχρασανάν», όπου τά δείγμα και αντιισλαμισμού των στο κατακόρυφο. Όμως μέσα στο τζαμί της Κούστας Μεσοποταμίας, από

σκοτώθηκε και ή ὄλη ὑπόθεση τακτοποιήθηκε.

Ὁ Ἰβν Ἄλν ἦταν ὁ ἀναμφισβήτητος καί ἀδιαφιλονείκητος τέταρτος χαλίφης. Κατά τά πέντε χρόνια τοῦ χαλιφάτου του παρατηροῦμε μία ἔντονη προσπάθεια ἐπαναπροσαρμογῆς στόν δρόμο τοῦ Μωάμεθ, μία ἰσοπολιτεία, ή ὁποία εἶχε ἀνατραπεῖ ἐπὶ Ἰβν Ἄλν με ἀποτέλεσμα τήν ἐμφάνιση ταξικῶν διαφορῶν, τήν πρώτη ἔντονη προσπάθεια στίς ἰσλαμικές ἐπιστήμες (μεταφυσικά φασαφάχ-ι ἰλάχι), γραμματική, ἀραβική φιλολογία, ἀστρονομία) καί τή δημιουργία μιᾶς θρησκευτικῆς σχολῆς, ή ὁποία ὑπῆρξε ή βάση τοῦ ἰσλαμικοῦ ἐσωτερισμοῦ. Ὡστόσο οἱ ἀντίθετοι τοῦ Ἰβν Ἄλν καιροφυλακτοῦσαν καί δέν εἶχαν παραιτηθεῖ ἀπό τοὺς στόχους τους: παραδέχονταν τόν Ἰβν Ἄλν ἀλλά ὄχι τίς ἀπόψεις του σχετικά με τήν ὀργάνωση τῆς κοινωνίας. Εἶχαν οὐσιαστικά ταυτισθεῖ με τόν Μωαουῖγιε, μόνο οὐσιαστικό ἀμφισβητία τοῦ Ἰβν Ἄλν. Ἐπεισόδια καί δολοφονίες ὑπῆρξαν καθημερινά γεγονότα. Ὁ Ἰβν Ἄλν ἐκέρδισε τόν «πόλεμο τῆς Καμήλας», «τήν Μάχη τοῦ Σιφίν» καί τήν «Μάχη τοῦ Ναχραονάν», ὅπου τά δείγματα βαρβαρισμοῦ καί ἀντιἰσλαμισμού τῶν σουννιτῶν ἔφθασαν στό κατακόρυφο. Ὁμως δολοφονήθηκε μέσα στό τζαμί τῆς Κούφα, πόλης τῆς Νότιας Μεσοποταμίας, ἀπό ἕνα μέλος ἀντιιστι-

τικῶν ὁμάδων: τόν Χαοναρίτζ.

Στή συνέχεια, δεύτερος Ἰμάμης καί πέμπτος χαλίφης ἀνακηρύχθηκε ὁ γιός τοῦ Ἰβν Ἄλν, ὁ Χασάν. Αὐτό ἔγινε καί σάν ἐφαρμογή τῆς διαθήκης Ἰβν Ἄλν καί σάν ἐπικύρωση ἀπό τήν μουσουλμανική κοινότητα. Ὁμως δέν ἐπρόκειτο νά περιληφθεῖ μέσα στοὺς «Κουλαφάρασιντούν»: τοὺς σωστά καθοδηγούμενους χαλίφηδες (δηλαδή τοὺς τέσσερεις πρώτους), τοὺς ὁποίους ἀποδέχονται καί οἱ σουννίτες καί οἱ σιῖτες. Ὑπάρχει μία μεγάλη διαφορά στήν ἀπό τοὺς σιῖτες ἀντιμετώπιση τῶν τριῶν πρώτων (σουννιτῶν) χαλίφηδων καί τῆς δυναστείας τῶν Ὀμμεῦαδῶν (ἰδρυτῆς ὁ Μωαουῖγιε) τῆς Δαμασκοῦ, ή ὁποία ἐπεκράτησε μετά τό θάνατο τοῦ Ἰβν Ἄλν καί ή ὁποία ἔχει πλήρως καί ἄκρως ἀρνητικό — ἀντιἰσλαμικό — χαρακτήρα. Ὁμως ή πρώτη φάση σύγκρουσης σουννιτῶν-σιῖτῶν τελειώνει με τόν θάνατο τοῦ Ἰβν Ἄλν. Στή συνέχεια, ή ἱστορία παίρνει ἕνα διαφορετικό διπλό χαρακτήρα: ή τότε προσωρινή καί σήμερα μισοξεχασμένη δυναστεία τῶν Ὀμμεῦαδῶν τῆς Δαμασκοῦ ἐπισκιάζεται ἀπό τήν τότε καταδιωγμένη σειρά διαδοχῆς τοῦ Ἰβν Ἄλν, ή ὁποία συνεχίζεται καί ὑπάρχει σήμερα καί στό μέλλον: ἔως τό Πλήρωμα τοῦ Χρόνου καί τήν τότε θεαματική Ἐπανεμφάνιση τοῦ σήμερα ἀποκρυμμένου Δωδεκάτου Ἰμάμη.

